Kuopion kaupungin kanta Suomen valtion tarjoukseen Palokin voimalaitoksen lunastamisesta

Konsernijaosto 29.10.2026 § 116
6562/00.04.01/2024

Valmistelijat / lisätiedot:
konserniohjauspäällikkö Iiro Lyytinen, puh. 044 718 2156
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

talousjohtaja Marja-Leena Martikainen, Talous- ja omistajaohjaus

Konsernijaosto toteaa Kuopion kaupungin omistajapoliittisena kantana, että Suomen valtion jättämä tarjous tytäryhtiömallilla toteutettuna ja vähintään 40 miljoonan euron lunastushinnalla on perusteltu ja hyväksyttävissä ja että yhtiöiden (Pohjois-Karjalan Energiaholding Oy ja Pohjois-Karjalan Sähkö Oy) tulisi valtion tarjousta arvioidessaan huomioida omistajien tahtotila asiassa.

Päätös annetaan kuntalain 46 §:n tarkoittamana ohjeena Kuopion Energia Oy:n hallitukselle sekä Kuopion kaupungin edustajalle Pohjois-Karjalan Energiaholding Oy:n hallintoneuvostossa sekä Kuopion kaupungin yhtiökokousedustajalle Pohjois-Karjalan Energiaholding Oy:n yhtiökokouksessa.

Päätös

Konsernijaosto hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.

Selostus

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan sisältyy hanke, jonka nimi on ”Matkailu- ja luontohanke Palokin koskien patojen purku”. Hanke on ollut merkittävästi esillä julkisuudessa ja aiheesta on käyty runsasta kansalaiskeskustelua. Padon purkamisella tavoitellaan uhanalaisten vaelluskalakantojen elvytystä sekä matkailun kasvua.

Kuopion kaupunki on aikaisemmin (omistajaohjausjaosto 26.03.2023, § 53) suhtautunut myönteisesti Palokin koskien ennallistamiseen ja asian selvittämiseen. Kaupunki on edellyttänyt, että purun toteutuessa menetykset tulee kompensoida laitoksen omistajille valtion toimesta. Myönteisen kannan perusteena on ollut arvioidut merkittävät myönteiset vaikutukset kalatalouden ja matkailun osalta, joilla olisi heijastevaikutuksia myös Pohjois-Savoon ja Kuopioon.

Kuopion kaupungin suhde Palokin voimalaitokseen

Palokin voimalaitos sijaitsee Heinäveden kunnassa Pohjois-Karjalan maakunnassa. Voimalaitokseen liittyvän patoamisen vaikutusalue ulottuu kuitenkin vesistöyhteyksien kautta myös Kuopion alueelle, minkä vuoksi myös padon purkamisella olisi vaikutuksia Kuopiossa.

Palokin voimalaitoksen omistaa Pohjois-Karjalan Sähkö Oy. Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n emoyhtiö on Pohjois-Karjalan Energiaholding Oy, joka omistaa 54,177 prosenttia Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n osakekannasta. Holdingyhtiö on perustettu vuonna 2000 hoitamaan kuntaomistajien omistajapolitiikkaa Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:ssä.

Kuopion kaupunki ei suoraan omista Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n osakkeita, mutta välillistä omistusta on kahta kautta: Kuopion kaupunki omistaa 1,5 % määrää vastaavan osuuden Pohjois-Karjalan Energiaholding Oy:n osakkeita ja Kuopion kaupungin täysin omistama tytäryhtiö Kuopion Energia Oy puolestaan 2,27 % määrää vastaavan osuuden Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n osakkeista.

Omistajavaltaa Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:ssä käytetään osakeyhtiölain mukaisesti yhtiöiden toimielinten kautta. Kuopion kaupungilla on Pohjois-Karjalan Energiaholding Oy:n yhtiöjärjestyksen mukaisesti oikeus nimetä edustaja Pohjois-Karjalan Energiaholding Oy:n hallintoneuvostoon, joka puolestaan on toimielin, joka nimeää Pohjois-Karjalan Energiaholding Oy:n hallituksen.

Valtion esittämä järjestely

Valtioneuvoston kanslia on jättänyt 16.6.2026 päivitetyn tarjouksen Palokin voimalaitoksen lunastamisesta. Tarjous on toimitettu sekä Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:lle että taustalla oleville kuntaomistajille.

Tarjottu malli sisältää sekä suoran kaupan että tytäryhtiömallin, jotka ovat pääkohdiltaan seuraavat (suoraan VNK:n toimittamasta esitysaineistosta):

Vaihtoehto 1: Tytäryhtiömalli
- Vähimmäislunasutshinta 40 milj. eur (velaton arvo). Selvitysvaiheen jälkeen 2-3 puolueettoman pankkiiriliikkeen arvonmääritys perustuen vesivoimalan käypään arvoon (lunastushinta aina vähintään 40 milj. eur arvonmäärityksestä riippumatta).
- Valtio maksaa heti kaupanteon yhteydessä 10 milj. eur ennakkomaksun. Loput vähintään 30 milj. eur valtio maksaa selvitysvaiheen päätyttyä.
- Yhtiöittämisen yhteydessä valtio saa 10 % omistusosuuden sekä hallituspaikan tytäryhtiöstä.
- Pohjois-Karjalan Sähkö Oy omistaa ja ajaa vesivoimalaitoksen tuotantoa normaalisti selvitysvaiheen ajan. Selvitysvaiheen voitonjako tytäryhtiön omistusosuuksien suhteessa.
- Malli olisi Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:lle todennäköisesti verotehokas (käyttöomaisuusosakkeiden myynti).
- Mikäli purku ei olisi toteutettavissa, Pohjois-Karjalan Sähkölle jäisi 3 milj. eur korvauksena ennakkomaksusta.

Vaihtoehto 2: Suora kauppa
- Lunastushinta 30 milj. eur edellyttäen, että kauppa toteutetaan vuoden 2026 aikana.
- Tarjoaa Pohjois-Karjalan Sähkölle nopean ratkaisun.
- Valtio tarjoaa vesivoimalaitosta vuokrattavaksi selvitysvaiheen ajaksi.
- Mallissa Pohjois-Karjalan Sähkö joutuisi maksamaan myyntivoitosta veron.
- Mikäli purku ei olisi toteutettavissa, voimalaitos saattaa tulla myyntiin.

Tytäryhtiömallissa voimalaitos kaikkine toimintoineen ja omaisuuserineen siirtyisi perustettavaan tytäryhtiöön, josta Pohjois-Karjalan Sähkö Oy omistaisi 90 % ja Suomen valtio 10 %. Mikäli selvitysvaiheen perusteella padon purkuhanke osoittautuu toteuttamiskelpoiseksi, valtio ostaisi Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n omistaman 90 % osuuden yhtiöstä, jonka jälkeen voimalaitos olisi kokonaisuudessaan valtion omistuksessa. Tytäryhtiömalli on rakennettu siten, että Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n saama kauppahinta olisi joka tapauksessa vähintään 40 milj. euroa. Laitos olisi tuotannossa selvitysvaiheen ajan, ja mikäli toteutuneeseen tuotantoon perustuvat puolueettomat arvonmääritykset osoittaisivat voimalaitoksen arvon olevan vähimmäislunastushintaa korkeampi, korjattaisiin kauppahintaa ylöspäin.

Pohjois-Karjalan Sähkö Oy on esittänyt myös julkisuuteen, ettei se pidä tarjousta hyväksyttävänä ja on esittänyt, että vesivoimalaitoksen arvo on huomattavasti valtion esittämää tarjousta korkeampi. Näkemys perustuu yhtiön liiketaloudelliseen näkemykseen asiasta, mutta asia on merkittävyydeltään ja vaikutuksiltaan huomattavasti laajempi kuin yksittäisen yhtiön liiketoiminnan näkökulmasta arvioitava kysymys, vaikka myös liiketoiminnalliset näkökohdat ovat tärkeitä.

Palokin voimalaitos

Palokin vesivoimala sijaitsee Heinävedellä Juojärven ja Varisveden välisessä Palokinkoskessa. Voimalaitos on valmistunut vuonna 1961 ja sen on rakentanut alun perin Outokumpu Oy Keretin kaivoksen sähkötarpeisiin. Laitos on sittemmin siirtynyt Imatran Voiman (nyk. Fortum) kautta Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n omistukseen.

Voimalaitoksen peruskorjaus on valmistunut vuonna 2025. Laitos on PKS-konsernin omistamista laitoksista toiseksi suurin, mutta kuitenkin valtakunnallisesti sen osuus Suomessa tuotetusta vesivoimasta on muutaman promillen luokkaa.

Päätöksentekoa koskevaa arviointia

Valtion esittämä tarjous koskee Palokin vesivoimalaitosta, eli olisi teknisestä näkökulmasta liiketoimintakauppa joka toteutettaisi yhtiöittämällä määritelty osuus liiketoiminnasta ja sopimalla yhtiön omistuksen siirtymisestä vaiheittain myyjältä ostajalle. Mahdollisessa kaupassa toimivalta on osakeyhtiölain mukaisesti Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n hallituksella. Pohjois-Karjalan Energiaholding Oy on Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n suurin omistaja.

Kummassakin yhtiössä päätökset tehdään osakeyhtiölakia ja yhtiöjärjestystä noudattaen ja yhtiön edun mukaisesti. Osakeyhtiölaki mahdollistaa, että yksittäistapauksessa yksimieliset osakkeenomistajat voivat tehdä päätöksen hallituksen yleistoimivaltaan kuuluvassa asiassa, mistä nyt puheena olevassa tapauksessa ei kuitenkaan ole kysymys.

Kuopion kaupungin tarkoituksena on esittää kaupungin näkemys ja suositus siitä, miten kaupungin käsityksen mukaan yhtiöiden toimielinten olisi perusteltua toimia, kun otetaan huomioon asian laaja vaikuttavuus myös muutoin, kuin liiketalouden näkökulmasta tarkasteltuna.

Kuopion kaupungin strategiassa on merkittäviä tavoitteita matkailutoimialan kasvulle ja kansainvälistymiselle, joita Palokin koskien vapauttaminen Itä-Suomen laajuisesti edistäisi.

Samoin strategiassa määritelty tavoitteeksi puhtaiden ja älykkäiden energiaratkaisujen toteuttaminen, mitä vesivoima uusiutuvana energiamuotona on.

Pohjois-Karjalan Energiaholding Oy:n ja Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n omistajakunnille on järjestetty useita tilaisuuksia, joissa Palokin koskien vapauttamisen vaikutuksia sekä valtion tekemää tarjousta on esitelty ja joissa on ollut mahdollista esittää ja saada vastauksia asiaan liittyviin kysymyksiin. Tilaisuuksissa on muun ohella esitelty tehdyn arvonmäärityksen perusteita, energiamarkkinoiden kehitysnäkymiä, huoltovarmuuskysymyksiä, kalatalousvelvoitteita sekä uhanalaisten vaelluskalakantojen ekologista tilannetta.

Toimivallan peruste

Hallintosääntö 29 §

Vaikutusten arviointi

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointia ei tehdä, kun kyseessä on toiminnan seurantaa tai lausuntoihin ja esityksiin vastaamista koskeva asia (KH 21.10.2024, § 293).

Liitteet 6562/2024 Valtioneuvoston kanslian tarjous (salassa pidettävä JulkL 24.1 § 17 ja 20 k)